

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 621/04

בפני : כבוד השופטת מ' נאור
כבוד השופטת ע' ארבל
כבוד השופט א' רובינשטיין

המערער : עלי אסעד

נגד

המשיב : אמל קבלאן

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה בת.א.
713/96 מיום 17.7.2003 שניתן על ידי כבוד השופט ש'
שטמר

תאריך הישיבה : י"ד בתשרי התשס"ו (17.10.05)

בשם המערער : עו"ד אסעד איהאב

בשם המשיב : עו"ד הרייש עותמאן

פסק-דין

השופטת מ' נאור:

1. ביום 1.3.89 היתה קטטה בכפר בית ג'ן. המערער והמשיב הם תושבי הכפר. המשיב נורה בראשו ונפצע. נגד המערער הוגש כתב אישום בגין נסיון לרצוח את המשיב. במסגרת הסדר טיעון הודה המערער בגרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות למשיב.

2. בשנת 1996 הגיש המשיב נגד המערער תביעה לבית המשפט המחוזי ובה עתר לקבלת פיצויים בגין הנזקים שנגרמו לו על ידי המערער בארוע הקטטה. הוא הסתמך בין השאר על הרשעתו של המערער בפלילים. המערער טען טענה מקדמית לפיה הסכם סולחה שנערך בסמוך לקטטה על-ידי וועדת סולחה של נכבדי העדה הדרוזית יש בו כדי לחסום את כל טענותיו של המשיב.

3. בית המשפט קמא דחה טענה זו בהחלטה מיום 29.8.2001 (להלן: ההחלטה) לענין גובה הפיצוי נעשה הסכם דיוני לפיו יינתן פסק דין על דרך הפשרה. על פי ההסכם שמר המערער לעצמו על זכותו לערער על ההחלטה. המערער חוייב בפסק הדין לשלם למשיב 350,000 ₪ בצירוף הצמדה וריבית מיום 8.7.2003.

4. את עיקר חיציו בערעור שלפנינו כיוון בא כוח המערער נגד ההחלטה. משמעותה של ההחלטה היא, לטענתו, ביטול מוסד הסולחה. בסיכומים בכתב טען גם נגד הסכום שנפסק בפשרה; על ענין זה לא חזר בטענותיו בעל פה לפנינו, ומכל מקום לא מצאנו ממש בטענות אלה. כידוע רק במקרים נדירים יתערב בית המשפט של ערעור בפסק דין שניתן על דרך הפשרה. במקרה שלפנינו אין הצדקה לסטות מהכלל.

5. עיקר הטענות מתמקדות איפוא בנושא הסולחה. נעמוד, תחילה, על קביעותיו של בית המשפט המחוזי בהחלטה. בפתח הדברים מציין בית המשפט כי מוסד הסולחה הוא מוסד חיובי, שכן מטרתו העיקרית היא להשכין שלום. הסולחה איננה פסק בורות לפי חוק הבוררות. עם זאת, כך נקבע, יש מקום לבחון אם נעשה הסכם בעל פה. בית המשפט סקר את העדויות שנשמעו בפניו, לרבות עדותם של שיח' מואפה טאריף, שיח' נור אל דין חלבי, וחוות דעת מומחה של פרופ' אהרן לייש. לגבי עדותו של שיח' מואפה טאריף ניסה בא-כוח המערער להעלות טענות בשל מחלוקת בין בא כוח המערער לבין השיח'. בית המשפט ציין כי השיח' הוזמן על ידי הנתבע-המערער והוא לא נחקר בענין הסכסוך. בית המשפט דחה את הטענות נגד עדות זו. על יסוד עדויות שני השיח'ים הנזכרים קבע בית המשפט כי הסכום שאליו הגיעה ועדת הסולחה (50,000 ש"ח) בשנת 1989 לא היה סכום שהצדדים הגיעו אליו עקב פשרה ביניהם אלא סכום אותו מצאה הוועדה כסכום צודק והגון. מטרת הוועדה לא היתה לפצות את התובע על כל נזקיו, שאחרת היתה הוועדה מבררת עם התובע מה הם נזקיו. מטרתה של הוועדה היתה להשכין שלום בכפר כך שאף אחד מבין המשפחות היריבות לא יטול את הדין לידיים ויתרחש, חלילה, אסון.

6. עוד ציין בית המשפט כי נטל השכנוע שמסמך הסולחה חוסם את דרכו של התובע לבית המשפט הוא על הנתבע (המערער) הטוען טענה זאת. בית המשפט לא שוכנע שהתובע הסמיך את הוועדה לפסוק לו, במעמד של בוררים או של שלוחים הבאים לקבוע תנאים של הסכם פשרה, את הפיצויים המגיעים לו. הוועדה לא שמעה מפי המשיב כלל טענות לענין מצבו הבריאותי ועד כמה נפגע כושר עבודתו. בית המשפט לא שוכנע גם שהתובע הבין שהוא מוותר על זכויות התביעה שלו לפיצויים

והסכים לכך, או כי הסמיך את הועדה או את משפחתו לוותר על זכויות אלה במקומו. הנתבע לא הוכיח כי נוצר הסכם וכי היה מפגש רצונות.

7. התובע, יחד עם דודיו גבה את הסכום שקבעה ועדת הנכבדים, סכום של 50,000 ש"ח. בית המשפט קבע שאין בגביית הסכום משום ויתור על הפיצויים המגיעים לתובע. התובע יכול היה להבין כי התשלום הוא עבור ויתור המשפחה על נקמה. אין לומר גם כי הנתבע הסתמך על מצג לפיו אישרר התובע את ההסכם וקיבל אותו, כיוון שהנתבע לא שינה מצבו עצמו לרעה, וממילא את הסכום שערכו ביום ההחלטה עמד על כ-260,000 ש"ח יש להפחית מסכום הפיצויים שיפסקו לתובע.

ד"ן

8. בא כוח המערער עשה את כל אשר ניתן היה לעשות כדי לשכנענו לבטל את ההחלטה ולקבוע כי היה מפגש רצונות וכי נעשה הסכם מחייב. הוא עמד בהרחבה על חשיבותו של מוסד הסולחה, ועל כך שבשלבי עריכת הסולחה, כך המינהג, משיגים המכובדים הסכמה של שני הצדדים לסכום המוצע. הוא ניסה לשכנענו כי יש להתערב בממצאיו של בית המשפט שהתבססו, כאמור, בין היתר על עדות השיח' מואפה טאריף, אותו הביא המערער לעדות.

9. כבודו של מוסד הסולחה במקומו מונח, ויש לכבדו. עם זאת, אין אנו סבורים שיש לפסק דינו של בית המשפט המחוזי ואישורו על ידינו כדי להביא כנטען, להרס של מוסד זה. על פי קביעתו של בית המשפט הוא לא השתכנע כי היתה גמירות דעת של המערער לוותר על זכות התביעה או כי הסמיך את ועדת הסולחה או את משפחתו לוותר בשמו. זהו מימצא שבעובדה שנקבע על פי מכלול הראיות שהובאו בערכאה הראשונה. לרבות עדויות שהביא המערער. אין אנו רואים מקום להתערב בעובדות שנקבעו, וממילא דין הערעור להידחות ואנו דוחים אותו. אין צו להוצאות.

ש ו פ ט ת

השופטת ע' ארבל:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

מסכים אני לפסק דינה של חברתי השופטת נאור, המיוסדת על העובדות הספציפיות במקרה דנא, כפי שהוכחו בראיות בבית המשפט קמא. כפי שציינה השופטת נאור, "כבודו של מוסד הסולחה במקומו מונח, ויש לכבדו". יתר על כן, יש לעודד עשיית שלום על-ידי סולחה, במיוחד כשהמדובר בקבוצות גדולות – משפחות ומשפחות מורחבות – שבהיעדר סולחה, המושתתת על מסורות בנות דורות, עלולות להידרדר לשפיכות דמים נמשכת, נקמת דם שאין לשער את תוצאותיה. הדברים מוצאים ביטויים בפסיקתו של בית משפט זה וכן בספרות (ראו י' גינת, נקמת דם, נידוי, תיווך וכבוד המשפחה, 54-60). ואולם, ראוי שהעוסקים בעריכת סולחה יהיו ערים למצב המשפטי, הן בתיקים פליליים הן בתיקים אזרחיים, ולכך שבודאי בתיקים פליליים, אך גם בתיקים אזרחיים, אין הסולחה מהווה תחליף להליך השיפוטי; בתחום הפלילי – ככל שמערכת האכיפה תידרש לנושא (אף אם יכולה התביעה ויכולים גם בתי המשפט, להביא בחשבון כנסיבות מקילות את עריכתה של "סולחה"), אין הסולחה יכולה להחליף את הדין הפלילי. הוא הדין בתחום האזרחי, ככל שבוחר צד לתבוע, כבענייננו (ראו גם ע"א 624/80 אמארה נ' נמני, פ"ד לז(2) 606, 616 (השופט - כתארו אז - אור) וכן רע"א (י-ם) 934/75 חמדה נ' אברהם, פ"מ תשל"ו(1) 419, השופטת - כתארה אז - בן פורת). וכמובן, על כל עניין להיבחן לגופו, ושאלות כגון גובה הנזק הממשי מול גמול הסולחה, וכן נסיבות אחרות, ייבדקו כיאה להן.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת מ' נאור.

ניתן היום, כ"ח בתשרי תשס"ו (31.10.2005).

שופט

שופט

שופט